

**NORSKE
LAKSEELVER**

Organisasjon for fiskerettshavere i
lakse- og sjørrettførende vassdrag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland
N-0135 Oslo
Kontoradresse: Schweigaardsgate 34 C, Oslo
Telefon: 2205 4553/ 45 02 16 37
E-post: post@lakseelver.no
Org nr: 971281693
Bankgiro: 8101 05 37886
Internett: www.lakseelver.no

Mattilsynet, Hovedkontoret
Felles postmottak
Postboks 383
2381 BRUMUNDDAL

deres ref;

vår ref; 100594

Oslo; 12.05.2010

SVAR PÅ BREV OM FANG OG SLIPP-FISKE OG DYREVELFERD

Vi viser til Mattilsynets høringsbrev av 26.04.2010 der det ønskes innspill fra relevante aktører i forhold til fiskevelferdsmessige aspekter knyttet til fang og slipp-fiske.

Gjenutsetting som viktig verktøy i en ansvarlig fiskeforvaltning

For å kunne gjennomføre en ansvarlig forvaltning av laksefisk i Norge er det behov for et sett av virkemidler for å regulere fisketrykket samtidig som det legges til rette for fiske. Videre er bærekraftig bruk den beste formen for vern, og ansvarlige fiskere langs vassdragene er viktige for å forebygge ulovlig fiske og annen form for miljøkriminalitet. Således er stengte elver eller elver med svært kort fiskesesong en dårlig løsning. Derfor vil gjenutsetting av fisk, i tråd med anbefalte retningslinjer, være et viktig verktøy. Videre bør gjenutsetting i kombinasjon med kvoter for døgn, uke og/eller sesong som hovedregel være frivillig for den enkelte sportsfisker. Sett i sammenheng med dagens gjeldende sportsfiskeregler på fylkesnivå, er det påbudt å gjenutsette vinterstøinger (utgytt og mager fisk som har oppholdt seg i elva gjennom vinteren) og fisk under minstemålet. Lokalt i det praktiske fisket er sportsfiskereglene tilpasset lokale forhold, og det er vanlig med et størstemål med gjenutsetting av stor hunnfisk. Noen elver har også et størstemål uavhengig av fiskens kjønn.

Her følger en punktvis oversikt over hovedmomenter ift. gjenutsetting:

- Gjenutsetting av fisk under minstemål er lovpålagt.
- Gjenutsetting av vinterstøinger (utgytt fisk som fanges året etter) er lovpålagt.
- I vassdrag er enkelte eller flere arter fredet (laks, sjørøye eller sjørret), mens det fortsatt er mulig å høste av andre arter. Her må gjenutsetting kunne praktiseres.
- For å oppnå gytebestandsmålene i vassdragene er stor hunnfisk den viktigste faktoren. Mindre hannfisk kan imidlertid beskattes. Følgelig er det hensiktsmessig å frede større

hunnfisk i flere elver, eller innføre sesongkvoter på større hunnfisk. I slike situasjoner må det kunne praktiseres gjenutsetting.

- Flere vassdrag har oppnådd gytebestandsmål og styrket laksebestanden pga. gjenutsetting av laksefisk.
- Gjenutsetting gjør det mulig å opprettholde lengden på fiskesesongen, som igjen betyr økt tilgjengelighet for allmennheten til et aktivt sportsfiske.
- Med kun fisketid (sesonglengde) som regulering av beskatning/fiske kan man i år med sein oppvandring komme i en situasjon der man ikke får anledning til å fiske på høstbare bestander av laksefisk.
- Gjenutsetting av laksefisk er ikke unikt. Tvert i mot har det i lang tid vært praktisert gjenutsetting av karpefisk under moderne meitefiske. Videre settes det også ut mye fiske under sjøfiske (nye regler om minstemål i sjøen).
- Gjenutsetting av laksefisk er en meget viktig del av den lokale forvaltningsprofilen i mange land, bl.a. i Russland, Canada, Skottland, USA og Island. Bestandene styrkes der gjenutsetting praktiseres.

Siden fangstkvoter ble introdusert for fullt i norsk lakseforvaltning i 2008 (ifb. med de nye fiskereguleringene) har både kunnskapen og holdningen til gjenutsetting av fangst blant fiskerne endret seg raskt i en positiv retning. I elver som Orkla og Gaula har %-vis gjenutsetting økt fra nærmere 0 til over 20 %. Dette kan forklares ut fra at fiskerne er positive til tiltak som iverksettes for å bedre villaksens livsbetingelser. Videre har mange sportsfiskere fått impulser fra internasjonal fiskekultur og -forvaltning, der gjenutsetting praktiseres som hovedregler i mange land.

Med bakgrunn i VKM-rapporten

Fiskeri- og kystdepartementet og natur- og miljøvernmyndighetene ønsker å vurdere om gjenutsetting av fanget fisk bør innføres som en måte å regulere og delforvalte fiskebestandene på i norske lakseelver med lav populasjonstetthet. På bakgrunn av dette har Mattilsynet bestilt en vurdering fra Vitenskapskomitéen for mattrykkekhet (VKM) om velferdsmessige konsekvenser for fisk som fanges og gjenutsettes, sammenlignet med tradisjonelt sportsfiske der fisken avlives. Tre laksefisker i den anadrome fasen, laks (*Salmo salar*), sjørørret (*Salmo trutta*) og sjørøye (*Salvelinus alpinus*), har blitt vurdert.

På bakgrunn av VKM-rapporten er følgende tiltak aktuelle, for å minske risikoen for dårlig fiskevelferd ved fang og slipp, og vi i Norske Lakseelver ønsker også å kommentere dette:

- **Kortest mulig tid fra fisken biter til den er inne hos fiskeren ("playing time") – krav til minste bruddstyrke på fiskeutstyr/line.**

Hvis målet er å gjenutsette fisken, bør sportsfiskeren alltid forsøke å bringe fisken så raskt som mulig til håven. Dette er spesielt viktig når vanntemperaturen er høy. Det er for øvrig ingen direkte sammenheng mellom landingstid og utstyrets bruddstyrke, dette handler mer om riktig fisketeknikk og landingsstrategi. En stor fisk kan fint landes etter retalivt kort tid på lett utstyr, og sett ut i fra dette ser vi det som unødvendig å utforme et krav om minste bruddstyrke på fiskeutstyr og line. Praktisk erfaring og skjønn er viktige stikkord i denne sammenhengen, og de aller fleste laksefiskere har erfaring ift. hvilket utstyr som skal til for å berge fangsten.

- **Forbud mot visse kroktyper og levende agn.**

Vi tolker dette som bruken av mark, dette er det eneste levende agnet som brukes i dagens norske laksefiske. Å innføre et forbud mot dette tradisjonsfisket ser vi på som vanskelig.

Det er heller mye viktigere å informere om hva som finnes av kroktyper på markedet, og igjen fokusere på bruk av riktig fisketeknikk og stimulere til riktig krokvalg. Markfisket etter laks er gjerne forbundet med dyp kroking, at laksen svelger agnet dypt før mothugget settes, og i slike tilfeller er fang og slipp-fisket vanskelig å gjennomføre. En laks som blør skal som kjent ikke gjenutsettes.

Det er imidlertid mulig å unngå dyp kroking. Kvalitetskroker uten mothake og med et bredt kroggap gir et godt kroghold samtidig som den er enkel å fjerne. En lang og tynn avkrokingstang er det perfekte verktøyet for skånsom avkroking, og bør inngå som en viktig del av utstyret, på lik linje med mesh-håven. For øvrig gjelder det å være offensiv straks hugget kommer. Sjansen for dyp kroking reduseres noe ved å sette et raskt tilslag.

Sirkelkroker fungerer også til laksefisket, men har til nå ikke vært brukt i tilstrekkelig grad. Når laksen sluker agnet vil en sirkelkrok kun få feste under en gradvis oppstramming av lina i det laksen snur og vender seg bort fra fiskeren, noe den nesten uten unntak gjør i krokingsfasen. Straks kroken når kjevevinkelen vil krokspissen prikke kjevebeinet, snu seg rundt og sikre et godt kroghold langt ute i laksemunnen. Med den allerede nevnte avkrokingstangen er det en smal sak å avkroke laksen skånsomt etter håving. En grunn kroking med sirkelkrok gir også mange andre fordeler, blant annet minimal sjanse for blødninger og gjellekroking.

- **Krav til utforming av landingshåven.**

Det har lenge vært vanlig å bruke store laksehåver med håvnett av kraftig nylon forbundet med knuter. Dette er håver som i utgangspunktet fungerer godt, men i forhold til fang og slipp-fisket bør de erstattes med såkalte mesh-håver. Disse vide og dype håvene har et heklet håvnett uten knuter, og er betydelig mer skånsomme og sparer fiskens slimlag og skjell.

Til fang og slipp-fisket etter rovfisk (gjedde, gjørs og abbor) på kontinentet har det også blitt utviklet en annen håvtype som bør vurderes. Her er trådene i håvnettet erstattet av silikongummi. Dette gir et betydelig mer fleksibelt og tøyelig håvnett tilpasset storvokst fisk, som har en tendens til å bevege seg mye i håven. Her er maskevidden større sammenlignet med mesh-håvnettet, noe som gir mindre vannmotstand og sikrer god bevegelighet og rask håving.

Norske lakseelver mener at elveiere/elveierlag bør informeres om hvilke håvmodeller som finnes på markedet, og at det gjerne bør utformes en håvstandard til bruk under fang og slipp-fisket. Informasjonsfoldere er definitivt veien å gå.

- **Minst mulig håndtering, unngå eksponering for luft, bare vannrett holding av fisken, bruk av våte hender.**

Det sier seg selv at en laks som skal gjenutsettes bør håndteres minst mulig. Nå er det likevel viktig å nevne at en laks på vandring opp elva er tilpasset et røft liv, og at den faktisk tåler noe mer enn mange hevder.

Det er viktig å utvikle gode rutiner for gjenutsetting av fisken. Mange sportsfiskere ønsker å ta et bilde av fangsten, og i denne sammenheng bør laksen avkrokes i mesh-håven, løftes

vannrett ut av håvnettet med et grep rundt brystfinnerne og halerota (unngå trykk mot bukhalen, det kan skade indre organer) og gjerne få et bad i mesh-håven mellom hvert bilde som tas. Våte hender under denne håndteringen sparer laksens slimlag.

Mange ønsker også å dokumentere hvor stor fisken før den gjenutsettes. Vi i Norske Lakseelver har sammen med NINA tilpasset en metode til norske forhold der vekt estimeres ut fra lengden på fisken. Denne lengde/vekt-tabellen skiller på tre typer laks (lang/tynn, middels kort/tykk), og hver enkelt elv finner sin kategori som passer best ut fra formen på laksen (basert på erfaringstall for lengde og vekt). Dette er fiskevelferdsmessig svært skånsom metode, der mange fisker har merket opp lengdemål på fiskestanga, eller har med et sammenrullbart lengdemål. Vi har utarbeidet informasjonsmaterieil for dette formålet som er egnet i felt (vedlagt), og i tillegg er det koblet på råd og veiledning om dyrevelferdsmessig ansvarlig gjenutsettings atferd. Vi mener denne informasjonen gir et grunnlag for gode sportsfiskeholdninger i tillegg til å spare laksen for unødvendig håndtering. Dersom fangsten fysisk må veies finnes det håver med innebygd vekt, eller man kan benytte seg av et veienett før fisken gjenutsettes. I veienettet legges fisken i en dyp og gummiert sekk med snører som hektes på veiekroken. Fisken ligger mørkt og fuktig, veies horisontalt og tar ingen skade av veieseansen.

- **Forbud mot bruk av klepp og annet landingsutstyr som kan skade fisken.**

Skal en fisk kunne gjenutsettes er det essensielt å sikre seg mot at fisken påføres skade etter kroking. En klepp eller en såkalt tailer (en renneløkke føres over fiskens halerot og strammes kraftig i det fisken dras på land) er ikke forenelig med et fang og slipp-fiske. Disse landingsredskapene kan forårsake store skader og senke fiskevelferden betraktelig. Hvis vi skal snakke om et forbud, bør dette prioriteres i forhold til bruk av klepp og tailer.

- **Kunne vurdere om fisken er så utkjørt eller skadet at den bør avlives, kunne utføre forsvarlig avliving.**

Dette er igjen basert på riktig informasjon og ikke minst praktisk fiskeerfaring og skjønn. Som gode retningslinjer for gjenutsetting eller ikke er det viktig å se på hvordan fisken faktisk oppfører seg i det den går i håven. Generelt god kropps- og gjellelokkbevegelse (god respirasjon) indikerer en frisk fisk som fortsatt har mye å gi, og som har blitt nedkjempet ved hjelp av riktig fisketeknikk. Konstateres det null blødninger og minimal slitasje på slimlag og skjell, kan fisken gjenutsettes ved å holde den i sporden i et bakvann med moderat strøm. Det er viktig å styre fisken mot strømmen, støtte den forsiktig under buken og påse at gjellene alltid får tilførsel av friskt vann. Ikke slipp fisken før den virker sterk og beveger seg mye.

En utkjørt laks faller imidlertid veldig raskt til ro og har langsom gjellelokkbevegelse. En fisk som er døende vil også bruke unormalt lang tid på å gjenfinne krefter når den holdes mot strømmen for tilførsel av friskt vann over gjellene, og bør derfor avlives umiddelbart. Det er mest skånsomt å bløgge fisken med et raskt halskutt.

Videre vurderinger

A) Hvordan vurderes følgende tre alternative hovedreguleringer i forhold til fang og slipp:

- 1. Helt fritt.**
- 2. Tillatt på nærmere satte betingelser**
- 3. Helt forbudt, med unntak av utilsiktet fangst av fisk under minstemål eller av feil art**

Gjenutsetting i en ansvarlig artsforvaltning bør basseres på praktisk gjennomførbare retningslinjer uten for stor grad av byråkrati. Der fang og slipp er hovedregelen og hensikten er det viktig å understreke at vi gjør dette for villfiskens beste. Med bakgrunn i at 1 av 4 lakseelver vil bli stengt som en følge av for dårlig rekruttering av villfisk, er det viktigere enn noen gang å fortsatt stimulere til aktivitet og engasjement knyttet til elvene. Fang og slipp-fisket vil derfor kunne bidra til et fortsatt sportsfiske i elver som ellers ville mistet nødvendig fokus gjennom et forbud. Aktive sportsfiskere elveeiere er svært viktige ambassadører og talsmenn for villaksen i den øvrige samfunnsdebatten, og de er viktige i bevaringsarbeidet for svake villaksbestander.

Vi i Norske Lakseelver mener med andre ord at fang og slipp-fisket bør være tilnærmet fritt og tillatt ut i fra enkle, praktiske retningslinjer, bassert på ny kunnskap og informasjonsflyt om moderne sportsfiskemetoder og fiskevelferd.

B) Hvis det skal åpnes for fang og slipp, men med reguleringsbetingelser for å ivareta dyrevelferden, hvordan vurderes følgende regulatoriske elementer:

- 1. Meldeplikt til Mattilsynet for elveeiere/fiskerettshavere som ønsker å benytte/tilby fang og slipp, samt journalføring i forhold til fangst.**
- 2. Kompetansekrav for elveeiere/fiskerettshavere eller deres representanter for å ivareta fiskevelferden.**
- 3. Differensiering på navngitte elver/vassdrag, geografiske områder, sesong, datorammer, fiskearter, fiskemåte og maksimalt antall fisk fang og slipp per definert tidsperiode.**

En overordnet meldeplikt i tillegg til allerede eksisterende ordninger vil gi en unødvendig grad av byråkrati. Det er allerede innført et obligatorisk krav om rapportering av gjenutsatt fangst, mange elver vektlegger dette spesielt, og denne gode praksisen har ført til at gytebestandsmålet er nådd.

Ut i fra skadeomfang i et forsvarlig og riktig gjennomført fang og slipp-fiske, ser vi det som lite nødvendig med en utvidet rapporteringsordning. Kunnskap og holdninger knyttet til fiskevelferd gjennom informasjonsfoldere og brosjyrer for hver elv, ser vi på som en viktig oppfølging.

C) Gitt bruk av regulatoriske elementer som nevnt ovenfor, hvordan vurderes følgende:

- 1. Administrasjon/forvaltning av en ordning som skal regulere fang og slipp, med hensyn til hvem, kort om hvordan.**
- 2. Tilsynsansvar, fordeling: Mattilsynets, elveeier/fiskerettshaver. Skal eksempelvis Mattilsynet utføre tilsyn på elvebredden, eller kan dette overlates til elveeiere? Kan Mattilsynet utføre tilsyn i forhold til kun elveeiere?**
- 3. Utforming av kompetansekrav, ihht. B) 2.**

Igen vil vi minne om at vi gjenutsetter fangsten for villfiskens beste, og dette har vært helt avgjørende for oppnåelse av gytebestandsmålet for flere elver de senere årene. En for stor grad av byråkrati neppe vil komme livet i elvene til gode. For å unngå tregheten i at mange instanser må godkjenne, journalføre og evaluere bør retningslinjene for fang og slipp-fisket og oppfølgingen av et fiskevelferdsmessig sportsfiske integreres i det allerede eksisterende, lokale oppsynet. Retningslinjene for dette bør utformes i samarbeid med rettighetshavere, naturforvaltningen og Mattilsynet ut i fra et artsforvaltningsperspektiv.

D) Økonomisk grunnlag og potensial for ordinært sportsfiske og fang og slipp.

- 1. Hva kan det økonomiske grunnlaget og potensialet antas å være for henholdsvis ordinært sportsfiske og fang og slipp i årene fremover?**

Forvaltningen av lakseelvene er tuftet på prinsippet om lokal forvaltning. Her er det elveeiere og rettighetshavere som bærer kostnadene (kultivering, organisering, oppsyn med mer). Disse kostnadene dekkes av fiskekortsalget. For å sikre midler til gjenoppbyggingen av svake villfiskbestander, er det viktig med fortsatt aktivitet i elvene – her er fang og slipp meget viktig sett i et bevaringsmessig og forvaltningsmessig perspektiv. Aktiviteten må sikres og opprettholdes. Døde elver løser ikke problemet. Det bør også nevnes at tilleggseffektene ved fang og slipp-fisket gir økt tilgang til fisket for allmennheten og sikre lokaløkonomiske ringvirkninger.

Konklusjon

I et ordinært fiske etter anadrom laksefisk vil hovedregelen i framtida være basert på kvoter i kombinasjon med gjenutsetting (art, størrelse, kjønn). For vassdrag med bestander under oppbygging og rehabilitering, vil det være viktig bevare engasjementet rundt villaksen, og gjenutsetting som hovedregel burde kunne praktiseres.

Med vennlig hilsen

Torfinn Evensen
Daglig leder

Audun F. Skjølberg
Prosjektmedarbeider

Kopi:

Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning